

روزه‌ی شش روز از شوال

نویسنده: برهان الدین

منبع: سایت حب الإسلام

الحمد لله وحده، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، وعلى آله وصحبه ومن تبعه، و بعد:

امام مسلم وغيره از ائمه ی حدیث - رحمت الله علیهم اجمعین - از ابویوب انصاری - رضی الله عنه - روایت کرده اند که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرموده است: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ». (هرکه ماه رمضان را روزه بگیرد، سپس در پی آن شش روز از ماه شوال را روزه بگیرد؛ همچون روزه داشتن همه ی سال می بوده باشد). [صحیح مسلم (169/3 شماره: 2815)].

و امام نسائی و غیره از حدیث ثوبان - رضی الله عنه - روایت کردند که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمود: «جَعَلَ اللَّهُ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، الشَّهْرُ بِعَشْرَةِ أَشْهُرٍ، وَصِيَامُ سِتَّةِ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ فَذَلِكَ تَمَامُ صِيَامِ السَّنَةِ» (الله متعال یک حسنه را به ده برابر گردانیده است، بنهائیکه یک ماه (ماه رمضان) برابر به ده ماه بوده، و شش روز بعد از فطر را روزه گرفتن یک سال را پُرّه می سازد). [صحیح الترغیب والترهیب (243/1 شماره: 1007)].

و در لفظی چنین آمده است: «صِيَامُ شَهْرِ رَمَضَانَ بِعَشْرَةِ أَشْهُرٍ، وَصِيَامُ سِتَّةِ أَيَّامٍ بِشَهْرَيْنِ فَذَلِكَ صِيَامُ السَّنَةِ» (روزه داشتن ماه رمضان برابر به ده ماه بوده، و روزه داشتن شش روز برابر به دو ماه می باشد، اینست روزه گرفتن همه ی سال). [همان مرجع سابق].

فضیلت روزه گرفتن شش روز از شوال:

- 1- چنانچه گذشت او روزه ی یک ساله را تمام می سازد.
- 2- نشانه ی محبت و رغبت در طاعت است، چون انسان مسلمان بعد از آنکه یک ماه رمضان را روزه گرفت؛ آنچه بر او فرض بود ادا شد و از عهده ی او بیرون شد، باز هم او بالای آن شش روز دیگر را - که روزه گرفتن آن بر او واجب نیست - به اختیار و رغبت خود بخاطر رضای الله و بدست آوردن اجر و ثواب؛ روزه می گیرد.
- 3- روزه گرفتن شش روز از شوال مانند سنن رواتب نمازها است، که کمبودی فرض را پُرّه می سازد، و همه می دانیم که در روزه ی ما در ماه رمضان حتماً چیزی از کوتاهی و خلل وارد شده است که نیاز به تکمیل کردن دارد.
- 4- نشانه ی قبولیت و پذیرفتن روزه ی ماه رمضان است، چون یکی از نشانه های قبول آن است که در پی طاعت، طاعت دیگری انجام دهد.
- 5- یک نوع شکر و سپاسگزاری است از آن ذات بلند و والا را که بنده ی خود را کمک و یاری بخشید تا اینکه یک ماه رمضان را کاملاً روزه گرفت، و اگر لطف و مهربانی اوتعالی نمی بود، هرگز این بنده ی ضعیف و بیچاره نمی توانست که یک روز را روزه بگیرد، چه رسد که یک ماه را روزه بگیرد.

این شش روز از چوقت آغاز گردیده و چوقت به پایان می رسد؟

این شش روز از روز دوم شوال آغاز گردیده و تا آخرین روز شوال دوام دارد. چون روز اول شوال عید فطر است که آن روز را روزه گرفتن جایز نیست، و در حدیث ثوبان - رضی الله عنه - گذشت که «وَصِيَامُ سِتَّةِ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ».

آیا لازم است که این شش روز را پیایی روزه گرفت؟

خیر، می‌تواند این شش روز را پیایی روزه گرفت و می‌تواند آنها را جدا جدا روزه گرفت، چون مقصود آنست که از ماه شوال شش روز را روزه گرفته شود، برابر است که از اول ماه باشد یا از میان و یا از آخر آن، چه پیایی باشد و چه جدا جدا، به اینگونه که یک روز روزه بگیرد و یک روز بخورد، یا اینکه دو و یا سه روز روزه بگیرد باز چند روز بخورد باز باقی ایام آن شش روز را روزه بگیرد. مهم آنست که شش روز را پُر کند.

بهتر چیست؟

بهتر آنست که این شش روز را هرچه زودتر بعد از روز عید و پیایی روزه بگیرد، چون در شتابیدن به روزه گرفتن این روزها انسان مسلمان خیر بیشتری را حاصل می‌کند، مثلاً:

1- سبقت و پیشی گرفتن به کارهای نیک، که الله متعال بندگان خود را به سوی آن فراخوانده است: «فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ» (به سوی نیکیها بشتابید و در انواع خیرات بر یکدیگر سبقت بگیرید). و همچنان پیشوای ما جناب رسول الله - صلی الله علیه وسلم - امتیان خود را بر آن تشویق کرده فرموده است: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بَعْرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا» [صحیح مسلم (76/1 شماره: 328)]. (بشتابید به انجام اعمال (صالحه) پیش از آنکه فتنه‌هایی ظاهر شود مانند پاره‌های شب تاریک، که یک انسان صبح می‌کند در حالی که مؤمن است و بهنگام شام کافر می‌شود، و شب را مؤمن می‌گذراند و صبح کافر می‌گردد، دین خود را در برابر متاع کمی از دنیا می‌فروشد).

2- از گرو «تسویف» و پس انداختن کارهای نیک رهایی می‌یابد، چون یکی از اسلحه‌ی بزرگ شیطان در برابر انسان مؤمن و محروم ساختن وی از خیر همانا «تسویف» است، یعنی اینکه انسان مؤمن وقتی که بخواهد بر کار خیری اقدام کند؛ شیطان برای او می‌گوید: حالا لازم نیست، فردا یا دیگر فردا آنرا انجام خواهی داد، باش روز دوشنبه بیاید، باش مهمانی‌ها خلاص شود، باش هوا سرد شود،،، تا اینکه ماه شوال به پایان می‌رسد و او هنوز روزه نگرفته است، و یا اینکه او گرفتار چیزی می‌شود که این فرصت را از او فوت می‌کند، از اینجاست که پیامبرمان - صلی الله علیه وسلم - فرموده است: «أَغْتَنِمُ حَمْسًا قَبْلَ حَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ، وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ». (پنج چیز را پیش از پنج چیز غنیمت دان: جوانی‌ات را پیش از پیری‌ات، جانجوری‌ات را پیش از بیماری‌ات، و دارائی‌ات را پیش از بینوائی‌ات، و بیکاری‌ات را پیش از مشغولیتت، و زندگی‌ات را پیش از مرگت) [مستدرک حاکم (341/4) و نگاه: صحیح الترغیب والترهیب (168/3 شماره: 3355)].

3- اگر به آن بشتابد و آنرا پیایی روزه بگیرد؛ صادق‌تر و نزدیکتر به فرموده‌ی پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌باشد که: «ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ» (سپس در پی ماه رمضان شش روز از ماه شوال را روزه بگیرد).

در حالی که بر انسان چند روز از ماه رمضان باقی مانده باشد، آیا می‌تواند این شش روز را پیش از قضا آوردن آن روزها روزه بگیرد، چون وقت این شش روز مقید به ماه شوال است و قضا آوردن ماه رمضان وقتش موسع است؟

بله، بعضی از علماء گفتند: باکی ندارد اینکه روزه‌ی این شش روز را بر قضای رمضان مقدم سازد، ولی بهتر آنست که اول قضای روزهای رمضان را بجا آورد.

و برخی دیگری از علماء گفتند: این درست است که انسان پیش از قضای رمضان روزه‌ی نفلی بگیرد، ولی در خصوص روزه‌ی این روزهای ششگانه نباید آنرا بر قضای رمضان مقدم داشت، چراکه رسول الله - صلی الله علیه وسلم - اجر و پاداش آنرا مقید به این گردانیده است که بعد از روزه‌ی ماه رمضان صورت بگیرد، چون فرموده است: «من صام رمضان ثم أتبعه ستاً من شوال». (هرکه ماه رمضان را روزه بگیرد، سپس در پی آن شش روز از ماه شوال را روزه بگیرد). و کسی که بر عهده‌اش چند روز از ماه رمضان باقی مانده باشد؛ در حق او گفته نمی‌شود که ماه رمضان را روزه گرفته است، بناءً باید در ابتدا ماه رمضان را کامل کند بعداً این شش روز را روزه بگیرد تا کار او موافق فرموده‌ی رسول الله - صلی الله علیه وسلم - باشد، و همچنان قضای رمضان واجب بوده و روزه‌ی این شش روز سنت است، و واجب بر سنت مقدم است.

و چنانکه می‌بینی این قول دوم راجح‌تر است.

اگر فرض کنیم که یک شخص همه‌ی ماه رمضان را روزه گرفته نتوانست به سبب بیماری و یا عذر شرعی؛ و حال اگر بخواهد بعد از رمضان در ابتدا قضای رمضان را بجا آورد، وقت این شش روز فوت می‌شود، در این صورت چه باید کرد؟

باید در ابتدا قضای ماه رمضان را بیاورد، و اگر از عادتش آن بود که هر سال این شش روز از شوال را روزه می‌گرفت؛ الله متعال اجر و ثواب روزه گرفتن آن شش روز را برایش به فضل و کرم خود عطا می‌فرماید، گویا که آن روزها را روزه گرفته باشد، امام بخاری در صحیح خود (2834) روایت کردند که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرموده است: «إذا مرض العبد أو سافر كتب الله له ما كان يعمل مقيماً صحيحاً» (اگر بنده بیمار شود و یا این که مسافر شود (و از برخی از کارهای خیر که همواره آنرا انجام می‌داد، عاجز ماند)؛ الله متعال آنچه را که در جانجوری و اقامت خود انجام می‌داد، برایش می‌نویسد).

اگر از عادتش روزه گرفتن این روزها نبود و بخواهد آنها را بعد از قضا آوردن ماه رمضان و فوت شدن ماه شوال روزه بگیرد، آیا این اجر و پاداش را کمایی کرده می‌تواند؟

بله، گرچه بعضی علماء گفته‌اند: که اگر ماه شوال فوت شد؛ وقت آن فوت می‌شود، و کسی نمی‌تواند به نیت شش روز از شوال روزه بگیرد، چون این یک سنتی است که محل و وقت آن در گذشته است.

لیکن گروه دیگری از علماء گفته‌اند: در این مسئله تفصیلی وجود دارد، و آن هم از این قرار است که اگر این شخصی که ماه شوال از نزد وی فوت شده است، اگر معذور نبود و سبب فوت شدن این روزها کوتاهی و بی‌اعتنائی وی بود؛ در این صورت برای وی قضا آوردن آن روزها مشروع نیست، و برایش گفته می‌شود: محل و وقت این سنت در حق تو فوت شده است. اما اگر او معذور بود و به سبب عذری که

داشت نتوانست این شش روز را روزه بگیرد؛ پس می‌تواند آنها را قضا بیاورد و ان‌شاء الله برایش همان اجر و پاداشی که در حدیث آمده است، داده می‌شود، قیاساً بر سنت راتبه اگر به سبب عذری وقت آن فوت شود؛ در غیر وقتش می‌تواند آنرا قضا بیاورد.

اگر کسی بخواهد هم روزهای قضایی خود را و هم شش روز از شوال را یکجا نیت کرده روزه بگیرد، به این معنی که او یکی از آنها را ضمن دیگر داخل کند، آیا درست می‌گردد یا خیر؟

خیر، داخل کردن روزه‌ی شش روز از شوال ضمن روزه‌ی قضایی رمضان درست نیست، چراکه هر یک از خود نیت خاص دارد، و یکی در دیگری داخل نمی‌شود، و همچنان -قراری که گذشت - روزه‌ی شش روز از شوال مقید به آنست که بعد از روزه گرفتن ماه رمضان کاملاً صورت بگیرد، و کسی که بر وی قضایی رمضان باشد؛ هنوز وقت روزه‌ی شش روز از شوال در حق وی شروع نگردیده است، اضافه بر آن، روزه‌ی قضایی واجب است که باید آنرا به نیت کامل ساختن ماه رمضان روزه گرفت، و روزه‌ی شش روز از شوال نفلی است که آنرا باید به نیت نفلی و حاصل کردن اجر و پاداشش روزه گرفت. به هر حال نباید یکی از این دو در دیگری داخل کرده شود.

[ولی بازهم تقدیر ثواب اعمال در اختیار الله تعالی است، مادام که بنده جویای اجر، از الله تعالی باشد و در طاعت و عبادت بکوشد، الله تعالی مزدش را ضایع نمی‌کند؛ رب العالمین می‌فرماید: **إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا**] [ما پاداش نیکو کاران را ضایع نخواهیم کرد.] [کهف، آیه 30].

آیا زن مسلمان می‌تواند این شش روز را بدون اجازه‌ی شوهرش روزه بگیرد؟

زن مسلمان بدون اجازه‌ی شوهرش نمی‌تواند روزه‌ی نفلی بگیرد، برابر است که روزه‌ی شش روز از شوال باشد و یا غیره از روزه‌های نفلی، مگر در حالی که: شوهرش مسافر باشد و یا اینکه نیازی به او نداشته باشد و روزه‌ی او باعث کوتاهی و سستی در خدمت وی نمی‌شده باشد، چون خدمت شوهر و اطاعت از او در غیر معصیت؛ واجب است و واجب را بخاطر نفل ترک کردن جایز نیست.

امام بخاری و مسلم و غیرهما از ابوهریره -رضی الله عنه- روایت کردند که جناب رسول الله -صلی الله علیه وسلم- فرموده است: **«لا يحل للمرأة أن تصوم وزوجها شاهد إلا بإذنه ولا تأذن في بيته إلا بإذنه»**. و در روایتی نزد امام احمد و غیره آمده است: **«إلا رمضان»** (برای زن حلال نیست اینکه روزه بگیرد در حالی که شوهرش حاضر بوده باشد مگر به اجازه شوهرش -جز در ماه رمضان-، و نه اینکه در خانه‌ی شوهرش کسی را اجازه بدهد مگر به اجازه شوهرش). [صحیح بخاری (1994/5 شماره: 4899) و مسند امام احمد (476/2 شماره: 10171)].

و اگر زنی بدون اجازه‌ی شوهرش روزه گرفت باز شوهرش از او خواست که روزه‌اش را بخورد، باید از وی اطاعت کند.

والله تعالی اعلم، و صلی الله علی نبینا محمد و علی آله و صحبه اجمعین.